

VIÑAS, Ramon; MOROTE, J. Guillermo; RUBIO, Albert. *El proyecto: arte rupestre del parque Valltorta-Gassulla y Zona Norte de Castellón (campana 2008-2009). Cova Centelles, Abrics del Barranc d'en Cabrera, Abric de la Mustela, Cova dels Rossegadors o Polvorín, Cova dels Rossegadors II, Abric de la Tenalla.* Castellón: Servei d'Investigacions Arqueològiques i Prehistòriques, 2015. *Monografies de Prehistòria i Arqueologia Castellonenques*, 11. 226 pàgs. i ils. [21 x 29,7].

Volum que resumeix la primera campanya arqueològica portada a terme, amb dos objectius: dotar al Museu de La Valltorta d'una millor documentació (gràfica, topogràfica i tècnica) i continuar les investigacions que va iniciar el Sr. Ramon Viñas, arqueòleg i investigador de l'Institut de Paleoecologia Humana i Evolució Social de Tarragona, durant els anys 1970 a 1980.

El projecte ha servit per iniciar una catalogació, inventariar i crear una base de dades d'aquest parc situat al sistema ibèric i serralada prelitoral mediterrània. A la publicació s'exposa la metodologia emprada per desenvolupar la recerca i es descriuen els conjunts rupestres. El llibre s'estructura en dues parts: abrics del terme d'Albocàsser i abrics del terme de la Pobla de Benifassà, amb una complexa exposició de la ubicació de les troballes, entre les quals s'ha descobert restes de pintures rupestres i s'aporta un estudi de la seva geografia. Entre les pintures s'ha trobat una representació de figures humanes caçant, arquers, cérvols, cabres, senglars, etc. S'han localitzat més de 200 figures a santuaris i llocs o coves, sent les figures humanes les més significatives. Quasi totes les pintures s'han classificat com a Art del Llevant, excepte les troballes esquemàtiques de l'Abric IV del Barranc d'en Cabrera.

S'ha procurat interpretar les temàtiques d'una manera aproximada: celebració anual, ritual de pas, cerimònia ritual, esdeveniment històric, relat mític, fantàstic, sobrenatural, activitat xamànica, etc. No sempre ha estat fàcil determinar el seu significat, i hi havia moltes representacions de caceres d'animals. S'aporta una descripció de les figures i els objectes que les acompanyaven, ja que la tendència no consistia en la seva representació aïllada, sinó en fer escenes. Tot i que de vegades, sembla que algunes representacions contenen representacions prèvies i es solapaven els motius nous amb altres motius precedents. Destaca la Cova de Centelles pels assumptes vinculats a la fertilitat i a rituals del món femení.

En general, es tracta de figures pintades en tons vermells sobretot, tot i que també n'hi ha de color negre; algunes contenen taques i detalls de color blanc. Les formes més descriptives partien de la confecció de la silueta per recobrir després el volum. S'analitza cada to en quines representacions es feia servir prioritàriament. També es comenten les taques i superposicions cromàtiques.

La primera recerca observa aspectes vinculats a l'estil i les catalogacions prèvies de figures fetes per arqueòlegs a principis del s. XX, vinculades a la forma, estilització de les figures i manera de ser representades. A les pàgines 214 i 215 es poden apreciar

diversitat de formes humanes. Inclou un capítol vinculat a la situació de les pintures i que ha permès als investigadors la seva datació per mitjà de comparacions amb altres troballes i unes conclusions, en les quals s'aprofundeix en el simbolisme de les figures, segons la seva posició, col·locació dels braços, etc. Tanmateix, les obres es caracteritzen pel realisme en que varen ser pintats els animals. En resum aquestes aportacions ens permeten mostrar l'ocupació prehistòrica de la zona des del Paleolític final fins el Bronze tardà.

IHE

(Secretaria de la revista)

Traducción de la reseña anterior:

Volumen que resume la primera campaña arqueológica llevada a cabo, con dos objetivos: dotar al Museo de La Valltorta de una mayor documentación (gráfica, topográfica y técnica) y continuar las investigaciones que inició el Sr. Ramon Viñas, arqueólogo e investigador del Instituto de Paleoecología Humana y Evolución Social de Tarragona, durante los años 1970 a 1980.

El proyecto ha servido para iniciar una catalogación, inventariar y crear una bases de datos de este parque situado en el sistema ibérico y cordillera prelitoral mediterránea. En la publicación se expone la metodología empleada para desarrollar la investigación y se describen los conjuntos rupestres. El libro se estructura en dos partes: abrigos del término de Albocàsser y abrigos del término de la Pobla de Benifassà, con una compleja exposición de la ubicación de los hallazgos, entre los cuales se han descubierto restos de pinturas rupestres y se aporta un estudio de su geografía. Entre las pinturas se ha encontrado una representación de figuras humanas cazando, arqueros, ciervos, cabras, jabalíes, etc. Se han localizado más de 200 figuras en santuarios y lugares o cuevas, siendo las figuras humanas las más significativas. Casi todas las pinturas se han clasificado como Arte del Levante, excepto los hallazgos esquemáticos del Abric IV del Barranc d'en Cabrera.

Se ha procurado interpretar las temáticas de una manera aproximada: celebración anual, ritual de paso, ceremonia ritual, acontecimiento histórico, relato mítico, fantástico, sobrenatural, actividad chamánica, etc. No siempre ha sido fácil determinar su significado, y había muchas representaciones de cacerías de animales. Se aporta una descripción de las figuras y los objetos que les acompañaban, ya que la tendencia no consistía en presentar su representación aislada, sino en realizar escenas. A pesar de que a veces, parece que algunas representaciones contenían representaciones previas y se solapaban los motivos nuevos con otros precedentes. Destaca la Cova de Centelles por los asuntos vinculados a la fertilidad y a rituales del mundo femenino.

En general, se trata de figuras pintadas en tonos rojos sobretodo, a pesar de que también las hay de color negro; algunas contienen manchas y detalles con trazos

blancos. Las formas más descriptivas partían de la confección de la silueta para recubrir después el volumen. Se analiza cada tono en que representaciones se empleaba prioritariamente. También se comentan las manchas y superposiciones cromáticas.

La primera investigación observa aspectos relacionados con el estilo y las catalogaciones previas de figuras hechas por arqueólogos a principios del s. XX, vinculadas a la forma, estilización de las figuras y manera de ser representadas. En las páginas 214 y 215 se pueden apreciar diversidad de formas humanas. Incluye un capítulo sobre la situación de las pinturas y que ha permitido a los investigadores su datación a través de comparaciones con otros hallazgos y unas conclusiones, en las cuales se profundiza en el simbolismo de las figuras, según su posición, la colocación de los brazos, etc. Asimismo, las obras se caracterizan por el realismo en que se pintaron los animales. En resumen estas aportaciones nos permiten mostrar la ocupación prehistórica de la zona desde el Paleolítico final hasta el Bronce tardío.

IHE

(Secretaria de la revista)